

Az igehirdető Wesley

Wesley János (1703–1791) minden idők egyik legnagyobb igehirdetője volt. Születésének 300. évfordulójára a Wesley János Lelkészképző Főiskola prédikációskötetet jelentetett meg *Az Úr a mi igazságunk* címen, amely Wesley 53 igehirdetését tartalmazza. A könyvhöz *Iványi Gábor* írt bevezetőt, amelyből részleteket idézünk, majd ízelítőt adunk Wesley prédikációiból. Ezekből megismerhetjük beszédstílusának jellegzetességeit: a világos logikai szerkezetet, a következetes biblikusságot, az egyszerűséget (állandó stílusjegyek tekinthetők nála például a rövid mondatok) a szemléletességet, ugyanakkor a pontosságot és mélységet, továbbá azt, hogy mindig személyes tapasztalati ismeret alapján szól.

Iványi Gábor

Ki volt Wesley, az igehirdető?

John Wesley papi családból származott. Természetesnek tűnt, hogy öccsével, Charlesszal, a későbbi metodista ébredés jelentős himnuszköltőjével együtt az oxfordi egyetemen teológiát tanuljanak. John nemcsak vezetésre született ember volt, de a tudományok terén is kimagasló képességei voltak. Bibliai és teológiai ismeretekben, a nyelvészetben és a klasszikus irodalomban komoly jártasságra és készségekre tett szert. [...]

A prédikációkra szent komolysággal és alapossággal készült. Ugyanakkor az Igének nem csak hirdetője volt. [...] Börtönöket, kórházakat látogatott, és igyekezett segíteni az elesetteken. Ugyanerre bátorított mindenkit a környezetében. Teológustársaival egy húsz-huszonöt főből álló „klub”-ot alapított, melynek tagjai alaposan tanulmányozták a Szentírást, [...] buzgó vallásos életet éltek, és megosztották egymással a tanulmányaik során gyűjtött tapasztalataikat. [...]

A kezdeti időkben Wesley két dolog miatt is szenvedett. Egyrészt látta kora vallási

közönyét, szociális igazságtalanságait, és egyháza tehetetlenségét ezekkel a bajokkal szemben. Másrészt gyötörte saját belső bizonytalansága, mert bár felkészültsége és vallásos buzgalma, ahogyan magát jellemezte, megfelelt „egy farizeus” igyekezetének, sőt áthajózott az óceánon, hogy az Újvilágban a pogány indiánokat térítse, mégsem volt bizonyossága afelől, hogy megbocsáttattak a bűnei, hogy teljesen a Szentlélek vezetése alatt áll, egyáltalán van értelme igehirdetői szolgálatának, vagy örök élete lenne. [...]

Éppen ezért, amikor 1738-ban a cseh-morva testvérekkel való megismerkedés hatására (valójában azonban Luthernek a Római levélhez írt kommentárja bevezető gondolatai által megvilágosodva) megtért, úgy érezhette, hogy végre rábízta magát „Krisztusra, és egyedül csak Krisztusra”, s bizonyosságra jutott: „Bűneimet elvette, és megszabadított a bűn és halál törvényétől.”

Wesley igehirdetése ettől a pillanattól új irányt vett. Megértette (s ebben többen méltó társai lettek a hajdani „szent klub” tagjai közül), hogy Angliának, Skóciának, Írországnak (de az egész világnak is) evangelizációra van szüksége. [...] Wesley ekkoriban fogalmazza meg szinte szállóigévé lett hitvallását a szolgálatáról: „Az egész világ a parókiám, abban az értelemben, hogy bárhol lennék is, köteles vagyok az evangéliumot hirdetni, bárkinek, aki elfogadja szolgálatomat.”

Hamarosan megtapasztalta, hogy az államegyház templomkapui bezáródnak előtte, ő azonban ezt is az élő evangélium hatásának tekintette. Nem minden belső tusakodás nélkül végül arra a látásra jutott, hogy az első keresztények példáját követve, mezőn, hegyen, temetőben, gyárépületben, „a piacon” is hirdethető az Isten országa. [...]

A kereszténység kezdetei után, az elegyháziasodás évszázadai óta talán elsőként látta meg, hogy a „laikusok” nélkül nem férközhet közel az utca emberéhez. Wesley a rá jellemző (ön)iróniával állapította meg egyik vállas, eredetileg kőfaragó, gyakran bőrkötényben, övén lógó szerszámaival hallgatói elé álló prédikátoráról, hogy nagyobb hatást gyakorolt a gyülekezetre, mint ő, a törékeny alkatú, elegáns, gondozott parókában megjelenő, akadémiai tanultságú beszédet tartó teológus. Ugyanakkor Wesley nagy gondot fordított prédikátorai képzésére. Bibliai nyelvtanokat szerkesztett számukra, s kommentárt írt az egész Újtestamentumhoz. Elvárta munkatársaitól, hogy sokat olvassanak, s ha önálló igehirdetések elkészítése meghaladta volna képességeiket, az ő prédikációs

gyűjteményére támaszkodhattak. [...]

De nemcsak a szószékről - vagy helyesebben a tömegek előtt - elmondott prédikációira épített. Egyik konferenciai beszélgetésében így sóhajtott: „Minden prédikálásunk mellett az emberek majdnem olyan tudatlanok, mintha sohasem hallották volna az evangéliumot. Olyan egyszerűen beszélek, ahogy csak tudok. Mégis sok olyan hallgatóval találkoztam, akik éveig ültek igehirdetéseimen, és mégsem tudják, hogy Krisztus Isten-e, vagy ember. És milyen kevesen értik meg a bűnbánat, a hit és a megszentelődés lényegét. Többségük abban bízik, hogy Isten valami csoda folytán végül megmenti őket, noha szívük teljesen a világé. Azt tapasztaltam, hogy egy óra négyszemközti beszélgetésben többet tanul az ember, mint akár tíz éven át hallgatott nyilvános prédikációkon keresztül.” Ezért azután Wesley elvárta prédikátoraitól, hogy a gyülekezeti igehirdetések mellett fordítsanak nagy hangsúlyt a házi, családi, és az úgynevezett osztály-összejövetelek, szeretetvendégségek, gyermek-istentiszteletek alkalmaira is.

A prédikációban is a közérthetőségre és az egyszerű textusok választására buzdította munkatársait, s maga is egész életén keresztül igyekezett a lehető legvilágosabban megfogalmazni az evangélium üzenetét. Megtörtént, hogy egy gyermeknek olvasta fel igehirdetés előtt a beszédét, és kész volt mellőzni minden mondatot, ami a kis hallgató számára érthetetlen volt. Fáradságot nem ismerve beutazta az Egyesült Királyságot, hogy ha lehet, mindenkit megszólíthasson az örömmüzenettel. Szinte élete utolsó hónapjáig prédikált.

*

John Wesley

Az eredendő bűn

(A kötetben megjelent 44. igehirdetés, csekély rövidítéssel)

**„És látta az Úr, hogy megsokasult az ember gonoszsága a földön,
és hogy szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz.”
(1Móz 6,5)**

Milyen más ez, mint az a szép kép, amit különböző korokban az emberi természetről festettek! **Sok ókori írás tele van az ember méltóságának élénk ábrázolásával. Egyesek úgy mutatják be az embert, mintha szerves része volna minden erény és boldogság,** vagy legalábbis anélkül lenne ezeknek birtokában, hogy másnak hálával tartozna érte. Mintha tudna önmagáról gondoskodni, a saját erejéből meg tudna élni, és csak kevéssel lenne csekélyebb magánál Istennél.

S nemcsak a pogányok - akiket kutatásaikban alig vezethet több az értelem pislákoló világosságánál - **szóltak ilyen nagy elismeréssel az ember természetéről, mintha az csupa ártatlanság és tökéletesség lenne, hanem a Krisztus nevét hordozók közül is sokan, pedig Isten rájuk bízta beszédét.** Különösen ebben a században terjedtek el az ilyen leírások, s talán az egész világon sehol sem annyi, mint országunkban. Számos értelmes és művelt ember igyekezett minden erejével bemutatni azt, amit „az emberi természet tisztességes oldalának” neveztek. S el kell ismernünk, hogy ha jellemzésük megfelel a valóságnak, akkor az ember csak „kevéssel kisebb az angyaloknál”, vagy a kifejezés értelmét jobban megközelítve „valamivel kevesebb Istennél”.

Nem csoda tehát, hogy ezeket a beszámolókat a legtöbben tárt karokkal fogadják. Hiszen kit nehéz rávenni arra, hogy kedvezően gondolkodjon magáról? Így lesznek ezek az írók a legolvasottabbak, legcsodáltabbak, legnépszerűbbek. És óriásira nőtt híveik tábora, akiket megnyertek eszméiknek, nemcsak közönséges, hanem tanult emberek köreiből is, úgyhogy ma már nem divat mást mondani, az emberi természetet lebecsülni. Hiszen általánosan elfogadott tény, hogy néhány gyengeség ellenére az ember nagyon is ártatlan, bölcs és erényes!

Eközben mit tegyünk a Bibliánkkal? Mert az soha nem fog ilyesmivel egyetérteni. **Akármennyire tetszetősek ezek a leírások az emberi természetnek, a Szentírással akkor is összeegyeztethetetlenek.** Isten Igéje kijelenti, hogy „egy embernek engedetlensége által mindenki bűnössé lett”, hogy „Ádám mindnyájan meghaltak” lelkileg, elveszítették az Istennel való életet és az Ő hasonlatosságát. A bűnbe esett, elbukott Ádám ezután „nemzett fiat az ő képére”

- más képre nem is tudta volna nemzeni, hiszen „ki adhat tisztát a tisztátalanból”? Ezért mi és velünk együtt mindenki, természetünkénél fogva „holtak vagyunk a mi vétkeink és bűneink miatt”, „reménységünk nincs, és Isten nélkül valók vagyunk e világon”, vagyis „a harag fiai”. Mindenki elmondhatja: „Gonoszságban fogantattam, és bűnben melengetett engem az anyám”, „nincs különbség”, mert „mindnyájan vétkeztek, és szűkölködnek az Isten dicsősége nélkül”, Isten dicső képe nélkül, amelyre az embert eredetileg teremtette. Így, amikor „az Úr letekintett a mennyből az emberek fiaira, azt látta, hogy mindnyájan elhajlottak, egyetemben haszontalanokká lettek, nem volt, aki jót cselekedjék, nem volt csak egy is”. Senki nem akadt, aki valóban Istent kereste volna, s ez megegyezik azzal, amit a Szentlélek alapigénk szavaiban kijelent: „És látta Isten - amikor lenézett a mennyből -, hogy megsokasult az ember gonoszsága a földön - annyira -, hogy szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz” volt.

Istennek ez a véleménye az emberről. Ennek alapján először is meg szeretném mutatni, milyenek voltak az emberek az özönvíz előtt, másodszer azt vizsgálom, hogy megváltoztak-e azóta, harmadszor pedig le szeretnék vonni néhány következtetést.

I.

Először is a textus nyitó szavaival meg akarom mutatni, milyenek voltak az emberek az özönvíz előtt. Nyugodtan bízhatunk ebben a beszámolóban, mert Isten látta a helyzetet, és Őt nem lehet megtéveszteni. „Látta, hogy megsokasult az ember gonoszsága.” Nem egyik vagy másik egyéné, nemcsak néhány emberé, nem is csak legtöbbjüké, hanem általában az emberé, minden emberé. A szó az egész emberiségre utal, mindenkire, akiben emberi természet lakozik. Nem könnyű kiszámolni, hányan lehettek, hány ezren vagy millióan. A föld nagy része akkoriban még mindig ősi szépségében és eredeti termékenységében pompázott. A földgolyó felszíne még nem volt olyan repedezett, lepusztult, mint most, és a tavasz meg a nyár kézenfogva járt. Valószínű tehát, hogy jóval több embert tudott élelemmel ellátni, mint jelenleg, és e számot sokkal kell megszoroznunk, mert egy-egy embernek hét- vagy nyolcszáz éves koráig születtek gyermekei. Mégis az emberek e rendkívül nagy száma ellenére csak „Noé talált kegyelmet Isten előtt”. Egyedül ő (háznépének egy részével) volt kivétel az egyetemes gonoszság alól, amely Isten igazságos ítélete folytán hamarosan világméretű pusztuláshoz

vezetett. A többiek mind társak voltak ugyanabban a bűnben, mivel együtt részesültek a büntetésben is.

„Látta Isten az ember szíve gondolatának - belső embere, lelke összes belső és külső szándékának - minden alkotását.” „Látta gondolatának minden alkotását.” Lehetetlen tágabb jelentésű szót találni. Ide tartozik minden, amit bensőnkben tervezünk, elképzelünk, kiagyálunk, minden, ami lelkünkben van vagy végbemegy, minden hajlamunk, érzelmünk, szenvedélyünk, vágyunk, minden indulatunk, szándékunk, gondolatunk. Ezért ide kell számítanom minden szót és tettet, amelyek természetesen következnek ezekből a forrásokból, s aszerint jók vagy rosszak, hogy milyen forrásból erednek.

Látta Isten, hogy mindez teljességében gonosz volt: ellentmondott az erkölcsnek, ellentmondott Isten természetének, amely szükségszerűleg minden jót magában foglal, ellentmondott Isten akaratának, a jó és a rossz örök mércéjének, ellentmondott Isten tiszta, szent képének, amire az embert eredetileg teremtette, és ami jellemző volt rá, amikor Isten végignézve keze munkáin, látta, hogy minden igen jó. Ellentmondott a jogosságnak, kegyelemnek, igazságnak, és annak az alapvető kapcsolatnak, amely az embert Teremtőjéhez és embertársaihoz fűzte.

De nem keveredett-e jó a rosszba? Nem vegyült-e fény a sötétségbe? Nem, egyáltalán nem: „Látta Isten, hogy a szív minden alkotása csak gonosz” volt. Nem tagadhatjuk, hogy sokuknak, talán mindegyiküknek helyezett jó gondolatokat a szívébe, hiszen Isten Lelke akkor is „az emberben maradt”, várva, hogy hátha megtér, különösen az alatt a kegyelmes százhusz évi haladék alatt, amíg a bárka készült. Azonban az ember „testében nem lakott jó”, természete teljesen gonosz volt. Homogén, a másik természetéből semmi nem vegyült bele.

Azonban megkérdezhetjük: „Nem szünetelt-e néha a gonosz? Nem volt-e néhány világos időszak, amikor lehetett jót találni az ember szívében?” Most nem azt akarjuk megvizsgálni, hogy mire képes időről időre Isten kegyelme az emberi lélekben. Ettől eltekintve nincs okunk azt gondolni, hogy volt szünet a gonoszban. Mert Isten, aki „látta, hogy szíve gondolatának minden alkotása *csak* gonosz”, azt is látta, hogy mindig ugyanolyan volt, „szüntelen csak gonosz”: minden évben, minden napon, minden órában, minden pillanatban. Soha nem tért jó útra.

II.

Ilyen az egész emberiségről szóló hiteles leírás, amit Ő hagyott ránk okulásunkra, aki tudja, mi van az emberben, aki a szívet fürkészi és a veséket vizsgálja. Ilyen volt minden ember, mielőtt Isten özönvizet bocsátott a földre. Másodszor azt szeretnénk megvizsgálni, hogy változtak-e azóta.

Bizonyos, hogy a Szentírás alapján nincs okunk magunk felől mást gondolni. Ellenkezőleg, a fent idézett igeszakaszok mindegyike olyanokra utal, akik az özönvíz után éltek. Több mint ezer év múlva Isten Dávid által kijelentette az emberekről: „Mindnyájan elhajlottak (az igazságtól és szentségtől), nincsen csak egy igaz is.” És erről tanúskodik minden próféta a maga korában. Így szól Ésaiás Isten kiválasztott népéről (és bizonyára a pogányok sem voltak jobbak): „Minden fej beteg, és minden szív erőtlen. Tetőtől talpig nincs e testben épség, csupa seb és dagadás és kelevény.” Ugyanerről tanúskodik minden apostol, sőt Isten Igéjének teljessége. Mindebből arról értesülünk az ember természetes, Isten kegyelmét nélkülöző állapotát illetően, hogy „szíve gondolatának minden alkotása (még mindig) szüntelen csak gonosz”.

Az ember mostani állapotának ezt a leírását mindennapi tapasztalatunk is megerősíti. Igaz, az érzéki ember nem veszi észre, amin nem is kell csodálkoznunk. Amíg a vakon született ember vak marad, aligha érzékeli, hogy mire van szüksége. Hát még ha el tudnánk képzelni egy helyet, ahol mindenki vakon születik, ott éppen nem éreznék a látás hiányát. Hasonlóképpen, amíg az ember értelme természetes vakságában marad, addig nem tudatosítja lelki hiányait, különösen hogy a látásra szüksége lenne. De mihelyt Isten megnyitja értelmének szemét, meglátja, milyen állapotban volt azelőtt. S ekkor mélyen meggyőződik arról, hogy „minden élő”, de különösen ő, természete szerint „merő hiábavalóság”, vagyis bolondság és tudatlanság, bűn és gonoszság.

Amikor Isten megnyitja szemünket, meglátjuk, hogy azelőtt „athei en tō koszmo”, Isten nélkül valók, vagy inkább ateisták voltunk e világon. Természetünk folytán nem tudtunk Istenről, nem ismertük Őt. Igaz, hogy mihelyt elkezdtük értelmünket használni, megláttuk azt, „ami Istenben láthatatlan, tudniillik az Ő örökkévaló hatalmát és istenségét az Ő alkotásaiból”. A láthatókból arra következtettünk, hogy létezik egy örökkévaló, hatalmas lény, aki láthatatlan. Azonban bár elismertük, hogy létezik, nem volt kapcsolatunk Vele. Amennyire tudomásunk van a kínai császárról, akit egyébként nem ismerünk, körülbelül annyira tudtuk, hogy

az egész világnak is van egy királya, de számunkra ismeretlen. Nem is ismerhettük meg természetes érzékszerveinkkel, mivel ezek egyike sem alkalmas arra, hogy általuk Isten ismeretére jussunk. Éppúgy nem tudjuk Őt természetes értelmünkkel felfogni, mint amennyire a szemünkkel nem láthatjuk. Ugyanis „az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú, és akinek a Fiú akarja megjelenteni. És senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, és akinek az Atya megjelenteti”. [...]

S mivel nem ismerjük Istent, nem is szerethetjük: nem szerethetünk valakit, akit nem ismerünk. Valójában az emberek többsége azt mondja, hogy szereti Istent, s talán hiszi is, hogy szereti, legalábbis kevesen ismerik be, hogy nem szeretik. A tény azonban sokkal nyilvánvalóbb, semhogy tagadni lehetne. Természeténél fogva senki sem szereti Istent jobban, mint amennyire szereti a köveket vagy a földet, amin jár. Amit szeretünk, abban gyönyörködünk, de senki sem gyönyörködik természetéből adódóan Istenben. Természetes állapotunkban fel sem tudjuk fogni, hogyan örülhet Neki valaki. Egyáltalán nem leljük örömünket benne, cseppet sem vonzódunk Hozzá. Istent szeretni! Túlságosan felettünk áll, látóhatárunkon kívül esik. Természetünkénél fogva nem tudjuk elérni.

Természetünkből eredően nemcsak nem szeretjük, nem is féljük Istent. Elismerem, hogy a legtöbben előbb-utóbb szert tesznek egyfajta értelmetlen, irracionális félelemre, amit inkább babonaságnak kellene hívni, bár az epikureusok tévedésből vallásnak nevezték. Azonban még ez sem természetes, hanem elsajátított: főleg beszélgetések közben, vagy mások példáján keresztül tesszük magunkévá. Természetünkénél fogva „Isten nincs minden gondolatunkban”. Szerintünk csak tegye a maga dolgát, üldögéljen csendesen – ahogy elképzeljük – a mennyben, s hagyjon minket békén a földön, hogy mi is végezzük a magunk ügyeit. Vagyis éppúgy nem tartjuk Isten félelmét szemünk előtt, ahogy Isten szeretetét nem őrizzük a szívünkben.

Így minden ember „ateista e világon”. Maga az ateizmus azonban nem véd meg a bálványimádástól. Természetes állapotában minden ember, aki e világra születik, teljes mértékben bálványimádó. Talán nem vagyunk azok a szó közönséges értelmében. A bálványimádó pogányoktól eltérően nem imádunk öntött vagy faragott képeket. Nem borulunk le egy fa törzse vagy saját kezünk munkája előtt. Nem imádkozunk az angyalokhoz vagy a mennyei szentekhez, sem a földiekhez. Hanem? Szívünkben állítottunk fel bálványokat, s azok előtt hajlongunk, azokat imádjuk. Magunk előtt hódolunk, amikor magunkat tiszteljük azért, amiért csak Istent illetné a dicséret. S bár a büszkeséget nem az embernek szánták, mégis, ki

születik e nélkül? Csakhogy ezzel megfosztjuk Istent elidegeníthetetlen jogától, s bálványimádók módjára bitoroljuk dicsőségét.

Azonban nemcsak a büszkeség az egyetlen bálványimádás, amelybe természetünknel fogva beleesünk. Sátán szívünkbe véste saját képét az önfejjűséggel is. „Lakom a gyülekezet hegyén, messze északon”, mondta, mielőtt kivetették volna a mennyből. Azt teszek, amit akarok, ami tetszik, függetlenül Teremtőtől. Az emberek is ugyanezt mondják ezernyi esetben, sőt fennen hangoztatják, pironkodás nélkül, félelem és szégyen nélkül. Ha megkérdezel valakit: „Hát ezt meg miért csináltad?”, így felel: „Mert úgy tetszett.” Mi más ez, mint hogy „mert így akartam”, vagyis tulajdonképpen az ördög és én egyetértünk, mert Sátán és én ugyanazon elv alapján tesszük, amit teszünk. Isten akarata eközben nem játszik szerepet gondolatainkban, végső soron figyelembe sem vesszük, bár Ő minden értelmes lény legfensőbb irányítója a mennyben és a földön, s ez abból a lényegi, megváltoztathatatlan kapcsolatból ered, amely a teremtő és minden teremtménye között fennáll.

Ilyen módon az ördög képét hordozzuk, és az ő nyomdokain járunk. Azonban a következő lépésnél még Sátánt is le hagyjuk, s olyan bálványimádást folytatunk, amiben ő nem marasztható el. A világ szeretetére gondolok, ami annyira természetes lett minden embernek, mint saját akaratának szeretete. Mi természetesebb számunkra, mint az, hogy a teremtményben, és ne a Teremtőben keressük boldogságunkat? Kezének alkotásában remélve megtalálni azt a megelégedést, amit csak magában Istenben lelhetünk meg? Mi természetesebb „a test kívánságánál”, vagyis mindenféle érzéki gyönyörnél? [...]

Elismerem, hogy tekintélyes különbség van ember és ember között, aminek oka (a megelőző kegyelem munkáján kívül) a különböző születési adottságok és az eltérő nevelés. Ennek ellenére ki az, aki magát ismerve az első követ vethetné a másokra? Ki állhatja ki a próbát, melyet áldott Urunknak a hetedik parancsolatról tett megjegyzésében találunk: „Valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében.” Nem tudom, mit csodáljak inkább: az értetlenségét vagy az arcátlanságát azoknak, akik megvetéssel szólnak bizonyos emberektől, mert erőt vettek rajtuk olyan indulatok, melyeket mindenki érez saját keblében, különböző érzéki gyönyörök utáni vágyak, ártatlanok és testiesek, hiszen természeténél fogva minden ember ismeri őket.

És ilyen „a szem kívánsága”, ilyenek a képzelgés gyönyörének vágyai. Ezek

nagyszerű, különösen szép vagy szokatlan dolgok hatására ébrednek bennünk. [...] Sem a nagyszerű, sem a különösen szép dolgok nem okoznak örömet, ha már nem újak. Amikor elveszítik újdonságukat, elmúlik a bennük lelt gyönyörnek legalábbis a java része. Minél megszokottabbak, annál fakóbbak és unalmasabbak lesznek[...] A velünk született szomjúság ott fészkel lelkünkben, sőt minél inkább dédelgetjük, annál inkább növekszik, és arra ösztökél, hogy újabb és újabb dolgok után szaladjunk. Pedig mindegyiket meddő reménnyel és becsapott várakozással hagyjuk ott. [...]

Harmadik tünete e végzetes betegségnek - a világ szeretetének, amely oly mélyen gyökerezik természetünkben - „az élet kérkedése”. Vágyunk mások dicséretére, tisztességadására. Az emberi természet legnagyobb tisztelői is elismerik, hogy ez tulajdonképpen természetes, ugyanúgy, mint a látás, a hallás, vagy akármilyen más külső érzékelés. S szégyenkeznek-e miatta még az iskolázott, pallérozott, művelt értelmű emberek is? Ellenkezőleg, büszkélkednek vele! Megtapsolják magukat, mert szeretik a tapsot! [...]

Ki hinné [...] hogy hallottak Jézus Krisztusról és apostolairól, vagy hogy tudják, ki mondta ezt: „Mi módon hihettek ti, akik egymástól nyertek dicsőséget, és azt a dicsőséget, amely az egy Istentől van, nem keresitek?” De ha valóban ez a helyzet, ha lehetetlen hinni és Istennek tetszeni, amíg egymástól kapjuk vagy várjuk a dicsőséget, és nem egyedül azt a dicsőséget keressük, amely Istentől jön, akkor milyen állapotban van az egész emberiség? A keresztények is meg a pogányok is! Hiszen valamennyien egymástól várnak dicsőítést! [...]

III.

Most szeretnék levonni néhány következtetést az elhangzottakból. Először is láthattuk, mi az egyik nagy alapvető különbség a kereszténység - ha tanrendszerként vesszük - és a legkifinomultabb pogányság között. Több ókori pogány részletesen leírta bizonyos emberek gonoszságát. Elítélték mohóságukat vagy kegyetlenségüket, pazarlásukat illetve tékozlásukat. Néhányan ki merték mondani, hogy „senki sem születik valamifajta rossz nélkül”. Mivel azonban egyikük sem tudott a bűnesetről, nem tudtak saját teljes romlottságukról sem. Nem tudták, hogy nincs senkiben semmi jó, hanem mindnyájan tele vagyunk különféle rosszal. Teljesen tudatlanok voltak azt illetően, hogy az egész emberi

természet elfajult mindenkiben, aki erre a világra születik, s a lélek összes képessége megromlott. Arról sem volt ismeretük, hogy ennek nem az itt-ott, szélsőséges esetekben fellelhető, különleges rossz az oka, hanem az ateizmus és bálványimádás, a büszkeség, az önfejűség és a világ szeretete, amely mint az áradat borítja el a földet. ***Ez tehát az első, a legnagyobb különbség a pogányság és a kereszténység között.*** A pogányok elismerik, hogy sok embert sokféle rossz fertőzött meg, sőt születésüktől kezdve hajlamosak a rosszra, azonban feltételezik, hogy némelyekben a természetes jó oldalára billen a mérleg. A kereszténység kijelenti, hogy minden ember „vétekben fogantatott” és „anyja bűnben melengette”, s hogy ezért mindenkiben megvan „a test gondolata, amely ellenségeskedés Isten ellen, minthogy az Isten törvényének nem engedelmeskedik, mert nem is teheti”. A test gondolata annyira megfertőzi az egész lelket, hogy „nem lakik (benne) testében”, természetes állapotában „jó”, hanem „szíve gondolatának minden alkotása gonosz”, kizárólag gonosz, még hozzá „szüntelen”.

Másodszor megértjük az elhangzottakból, hogy ***aki csak tagadja ezt - nevezzük eredendő bűnnek vagy akármi másnak -, még mindig pogány abban az alapvető dologban, ami elválasztja a pogányságot a kereszténységtől.*** Talán elismeri, hogy az emberben sok a rossz, hogy ezek közül némelyik velünk születik, ezért nem születünk olyan bölcsnek vagy erényesnek, mint kellene. Hiszen kevesen mondanák ki határozottan: „Éppoly hajlamosak vagyunk a jóra, mint a rosszra, s mindenki természeténél fogva olyan erényes és bölcs, mint Ádám volt, amikor Isten megteremtette.” De itt jön a sibbolet. Vajon az ember természeténél fogva teljes mindenfajta rosszal? Hiányzik belőle minden jó? Teljesen elbukott? A lelke egészen romlott? ***Vagy visszatérve a textusra: igaz, hogy „szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz”? Ha erre igennel felelsz, úgy keresztény vagy. Ha tagadod, akkor még mindig csak pogány.***

Harmadszor azt tanuljuk meg az elhangzottakból, hogy mi a vallásnak, Jézus Krisztus vallásának tulajdonképpeni jellemzője. Nem más, mint terapeuta pszüchén, Isten módszere a lélek számára, aki a vázolt betegségben szenved. E módszer által ad gyógyszer a lelkek nagy Orvosa, hogy meggyógyítsa ezt a bajt, helyreállítsa az emberi természetet, amely minden képességével együtt teljesen megromlott. Isten meggyógyítja ateizmusunkat úgy, hogy megismertet önmagával és Jézus Krisztussal, akit küldött, hitet ad, felülről való bizonyosságot és meggyőződést Istenről és az Ő dolgairól, különösen erről a fontos igazságról:

„Krisztus szeretett engem, és önmagát adta értem.” A bűnbánat és az alázatos szív következtében meggyógyul a büszkeség halálos betegsége, az odaadáson, az Isten akaratának való szelíd és hálás engedelmisségen keresztül az önzés. A világ szeretetére, annak minden vonatkozásában pedig az Isten iránti szeretet a legjobb gyógyszer. Ez az igazi vallás: „a szeretet által (így) munkálkodó hit”. Kimunkálja a valódi, szelíd alázatot, hogy teljesen meghaljunk a világnak, hogy szerető, hálás megnyugvással ragaszkodjunk Isten teljes akaratához és Igéjéhez.

Bizony, ha az ember nem esett volna bűnbe, akkor nem lenne szükség erre. Nem kellene mindennek - elménk és lelkünk teljes megújulásának - végbemennie a szívben. Helyénvalóbb kifejezés lenne akkor a túláradó kegyesség, mint a „túláradó gonoszság”. Hiszen a külső vallásosság a belső kegyesség nélkül is megfelelné minden értelmes célnak és szándéknak. Meg is felel azok szerint, akik tagadják természetünk romlottságát. Ők nem tartják sokkal többre a vallást, mint amennyire a híres Hobbes becsülte az értelmet. Szerinte az értelem csak „a szavak szépen rendezett sora”. Az említett emberek szerint pedig a vallás csak szavak és tettek szépen rendezett együttese. S logikus is a következtetésük, hiszen ha bensőnk nincs tele gonoszsággal, ha már tiszta, akkor mi egyéb lenne hátra, mint „megtisztítani a pohár külsejét”? Ha feltevésük helyes, akkor valóban csak külső megújulásra van szükség.

De ti nem ezt tanultátok Isten Igéjéből. Ti tudjátok, hogy aki látja, mi van az emberben, mást mond a természetről és a kegyelemről, bűnbeesésünkről és gyógyulásunkról. Tudjátok, hogy a vallás legfőbb célja a szív megújítása Isten képére, és arra szolgál, hogy megadja az igazság és valódi szentség terén mindazt, ami az első emberpár bűne miatt elveszett. Tudjátok, hogy minden vallás, ami nem ezt a célt szolgálja, mindegyik, amelyik akadályozza, hogy lelkünk megújuljon teremtő Istenünk képére, hasonlatosságára, nem egyéb, mint szegényes utáncat, lényegében Isten kigúnyolása lelkünk romlására. Óvakodjatok minden hazug tanítótól, akik ilyen kereszténységet akarnak rátok erőltetni! Ne figyeljetek rájuk, még ha a gonoszság minden ámtításával közelednének is, sima beszéddel, illendő, sőt szép és választékos szavakkal fogadkozva, hogy csak a javatokat akarják, és tisztelik a Szentírást. Maradjatok meg az egyszerű, régi hitnél, „amely egyszer a szenteknek adatott”, s amelyet Isten Lelke adott szívünkbe! Ismerjétek fel betegségeketek! Ismerjétek meg a gyógyulást! Bűnben születtetek, ezért „újonnan kell születnetek”, Istentől. Természetetekből adódóan teljesen romlottak vagytok, de a kegyelem által teljesen megújulhattok. Ádámban

mind meghaltatok, de a második Ádámban, Krisztusban mind feltámadtok. Titeket, „kik holtak voltatok a vétkek miatt, megelevenített”, megadta az élet vezérelvét, a hitet abban, aki szeretett titeket és odaszánta értetek magát. Növekedjete hát a hitben, amíg teljesen meg nem gyógyultok bajotokból, s „az az indulat nem lesz bennetek, amely volt a Krisztus Jézusban is”!

*

John Wesley

Az újjászületés

(Részletek a kötetben megjelentetett 45. igehirdetésből)

Ha van olyan tan a kereszténység egészében, amelyet valóban alapvetőnek lehet nevezni, akkor kétségtelenül ez a kettő az: a megigazulás és az újjászületés. Az előbbi arra a nagyszerű műre vonatkozik, melyet Isten értünk tesz, amikor megbocsátja bűneinket, az utóbbi pedig Istennek arra a nagyszerű művére, amelyet bennünk végez, amikor megújítja bukott természetünket. Időben egyik sem előzi meg a másikat: amikor Isten kegyelme megigazít a Jézusban lévő váltság által, ugyanakkor „Lélektől születünk”. [...]

Sokan írtak az újjászületésről is, egyesek elég részletesen. Mégsem olyan világosan, mint szeretnénk, sem olyan mélyen illetve szabatosan – inkább homályosan, nehezen érthetően számoltak be róla, vagy röviden és felszínesen. Ezért úgy tűnik, hogy még mindig hiányzik az újjászületés teljes, ugyanakkor világos leírása, aminek alapján megválaszolhatnánk ezt a három kérdést: Először is miért kell újonnan születnünk? Mi az újjászületés tanának alapja? Másodsor, hogyan kell újonnan születnünk? Mi az újjászületés módja? S harmadszor, milyen célból kell újonnan születnünk? Mivégre szükséges? Isten segítségével szeretnénk röviden és egyszerűen felelni ezekre a kérdésekre, majd levonni néhány következtetést, amelyek természetesen adódnak belőlük.

Hogyan kell az embernek újonnan születnie? Mi az újjászületés módja? Ez a második kérdés, és nincs ennél fontosabb. Ilyen súlyos tárgy esetében nem szabad megelégednünk felszínes kutatással, hanem a lehető leggondosabban meg kell vizsgálnunk azt szívünkben mérlegelve, amíg teljesen meg nem értjük ezt a fontos témát, és világosan meg nem látjuk, hogyan kell újonnan születnünk.

Nem mintha aprólékos, filozófiai leírást várnánk, hogy milyen módon is történik ez. Urunk épp eléggé óv az ilyen elvárásoktól a textust követő szavakban, emlékeztetve Nikodémust a természet egyik legvitathatatlanabb tényére, amit azonban nem tud teljesen megmagyarázni a világ legbölcsebb tudósa sem. „A szél fú, ahová akar - nem a te hatalmad vagy bölcsességed szerint -, és annak zúgását hallod - teljesen biztos vagy, minden kétséget kizárólag, hogy fúj -, de nem tudod, honnan jön és hová megy” - senki nem tudja megmondani, pontosan hogyan kezdődik és végződik, hogyan támad és szűnik meg. - „Így van mindenki, aki Lélektől született” - és ugyanolyan biztos lehetsz ebben a tényben, mint a szél fúvásában, de hogy pontosan mi módon történik, hogyan munkálkodik a Szentlélek az emberi lélekben, azt sem te, sem a legbölcsebb ember nem tudja megmagyarázni.

Azonban minden értelmes és keresztény szempontnak megfelel, ha anélkül, hogy belemélyednénk valami részletekbe menő boncolgatásba, megmagyarázzuk világosan, biblikusan, milyen is az újjászületés. Ez megfelelhet minden gondolkodó embernek, aki lelke üdvösségére vágyik. Az „újjászületés” kifejezést nem Urunk használta először Nikodémussal folytatott beszélgetésében. Korábban is jól ismerték a zsidók, használatos fogalom volt köztük már a Megváltó megjelenésekor. Amikor egy felnőtt pogány meggyőződött róla, hogy a zsidó vallás Istentől való, és csatlakozni kívánt, szokás szerint először vízbe merítették, mielőtt engedélyezték számára a körülmetélést. A vízbe merítést tekintették az illető újonnan születésének. Ez alatt azt értették, hogy aki azelőtt az ördög gyermeke volt, most felvétetett Isten családjába, az Ő gyermekei közé tartozik. Ezt a kifejezést említi tehát Urunk a Nikodémussal folytatott beszélgetés során, amit neki, miután „Izrael tanítója” volt, jól kellett volna értenie. Urunk azonban a szokásosnál mélyebb értelemben használja. Talán ezért kérdezi Nikodémus: „Mi módon lehetnek ezek?” Szó szerint lehetetlen: az ember nem „mehet be az ő anyja méhébe másodszor, és nem születhet meg”. Lelkileg azonban lehetséges. Az ember születhet felülről, születhet Istentől, születhet a Lélektől olyan módon, ami nagyon hasonló a testi születéshez.

Mielőtt a kisgyermek világra jönne, van szeme, de nem lát, van füle, de nem hall. A többi érzékszervét is csak tökéletlenül tudja használni. Nem ismeri e világ dolgait, nincs természetes értelme. A létezésnek ezt a formáját, amelyben van, nem is hívjuk a szó szoros értelmében vett életnek. Akkor mondjuk valakire, hogy megkezdődött az élete, amikor megszületik. Mert mihelyt megszületik, meglátja a fényt és az őt körülvevő különböző tárgyakat. Megnyílik a füle, és hallja a hozzá eljutó hangokat. Ugyanakkor minden más érzékszerve is észlelni kezdi a neki megfelelő ingereket. Elkezd lélegezni, és egészen másképp él, mint azelőtt. Pontosan miben áll tehát a párhuzam? Amíg az ember csupán érzéki állapotában van, mielőtt Istentől születne, lelki értelemben van szeme, de nem lát, mert vastag, áthatolhatatlan lepel takarja. Van füle, de nem hall, teljesen süket minden számára, ami leginkább hasznára lenne. A többi lelki érzékszerve is elzárt, mintha nem is lennének. Ezért nem ismeri Istent, nem érintkezik vele, azt sem tudja, ki Ő. Nincs helyes ismerete Isten dolgai felől, sem a lelkieket, sem az örökkévalókat illetően. Így bár élő ember, mégis halott keresztény. De mihelyt Istentől születik, gyökeres változás áll be mindezekben a részletekben. „Megnyílik értelmének szeme” (így mondja a nagy apostol), és aki egykor „szólt: sötétségből világosság ragyogjon, Ő gyújtott világosságot (az érintett személy) szívében, az Isten dicsőségének világosságát”, dicső szeretetét felragyogtatva „Jézus Krisztus arcán”. Megnyílt a füle, s már képes hallani szívében Isten hangját, amint így szól: „Bízzál, fiam! Megbocsáttattak néked a te bűneid”, „eredj el, és többé ne vétkezzél!” Ez az értelme annak, amit Isten közöl vele, ha éppen nem is ezekkel a szavakkal. S az illető most már kész meghallani mindent, amit az Úr, „aki az embert tudományra tanítja”, időről időre ki akar neki jelenteni. „Érzi szívében [...] Isten Lelkének hatalmas munkáját.” Nem közönséges, testi értelemben, ahogy a világi emberek ostobán és szándékosan félremagyarázzák ezt a kifejezést, bár újra és újra hallhatták, hogy ennél sem többet, sem kevesebbet nem értünk rajta: az ember érzi a kegyelmet, amivel Isten Lelke a szívében munkálkodik, bensőleg tudatában van ennek. Érzi, tapasztalja a „békességet, amely minden értelmet felülhalad”. Sokszor olyan örömet érez Istenben, amely „kibeszélhetetlen és dicsőült”. Érzi, ahogy „az Istennek szeretete kitöltetik szívébe a Szentlélek által, aki adatott néki”, s minden lelki érzékszerve arra törekszik, hogy megkülönböztesse a jót a rossztól. Ezek gyakorlása közben naponta növekszik Isten és Jézus Krisztus ismeretében, akit az Atya elküldött, és minden dolog megismerésében, amely Urunknak a szívben való uralmával kapcsolatos. Most már valóban mondhatjuk az újjászületettéről, hogy él: Isten megelevenítette Szentlelkével, él Istennek Jézus Krisztus által. Olyan életet él, melyet a világ nem

ismer, „életet, amely el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben”. Isten úgyszólván folyamatosan lelkébe lehel, és ő Istenre áhítozik. Kegyelem árad a szívébe, és belőle imádság, dicséret száll a menny felé. Ezáltal az Isten és ember közötti kapcsolat, az Atyával és Fiúval való közösség által, mint egyfajta lelki lélegzés által megmarad Isten élete a lélekben. Isten gyermeke növekszik, amíg el nem jut a „Krisztus teljességével ékeskedő kor mértékére”.

Nyilvánvaló ebből, hogy milyen is az újjászületés. Az a nagy változás, amelyet Isten végez a lélekben, amikor életre kelti, amikor feltámasztja a bűn halálából az igazság életére. Az a változás, melyet az egész lélekben munkál Isten mindenható Lelke, amikor „újjáteremt a Krisztus Jézusban”, amikor a lélek „Isten képére megújul igazságban és valóságos szentségben”, amikor a világ szeretetének helyét Isten szeretete tölti be, a büszkeségét alázat, a szenvedélyét szelídség, a gyűlölet, irigység, rosszindulat helyett pedig az egész emberiség iránti őszinte, gyengéd, önzetlen szeretet lesz úrrá benne. Egyszóval az újjászületés az a változás, amely által a világi, érzéki, ördögi indulat átalakul azzá „az indulattá, mely volt a Krisztus Jézusban is”. Ilyen az újjászületés, „így van mindenki, aki Lélektől született”.